

Więś i Doradztwo

Prof. dr hab. lek. wet. Kazimierz Kosiniak-Kamysz - Doktor honoris causa, Członkiem Zagranicznym Akademii Nauk Szkolnictwa Wyższego Ukrainy 2

DORADZTWO I EDUKACJA

Józef Kania
Szanse młodzieży wiejskiej w zmieniającym się globalnym świecie 7
Krystyna Vinohradnik
Doradztwo rolnicze w realizacji WPR 2014-2020 13

WIELOFUNKCYJNY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Ołena Koszczenko, Antonina Kaliniczenko
Stan i perspektywy rozwoju agroturystyki w obwodzie Połtawskim na Ukrainie 16

DZIEDZICTWO KULTUROWE

Joanna Madej
Dziedzictwo kulturowe – dobro czy produkt rynkowy 21

EKONOMIKA I ORGANIZACJA GOSPODARSTW

Magdalena Jezowit-Jurek, Aleksandra Płonka, Tomasz Wojewodzic
Zmiany w rolniczym systemie emerytalnym – wybrane aspekty 26

EKOLOGIA I OCHRONA KRAJOBRAZU

Jacek Kostuch, Ryszard Kostuch
Roślinność trawników przydrożnych Krakowa na przykładzie alei Armii Krajowej 29

Kamila Musiał
Chronione i rzadkie gatunki łąk zmienno-wilgotnych ze związku *Molinion caeruleae*, na terenie Kostrza i Pychowic 34

Ryszard Kostuch
Barwy jesieni 39

TECHNOLOGIA PRODUKCJI

Józef Rusnak
Odmiany jabłoni i grusz do ogrodów i sadów przydomowych 41

Od Redakcji

Nr 3-4(71-72)/2012

Szanowni Czytelnicy,

W bieżącym numerze *Więś i Doradztwa* polecamy Państwa uwadze artykuł o zmianach w rolniczym systemie emerytalnym. Autorzy prezentują w nim istotne aspekty zmian wprowadzonych ustawą z maja 2012 r., dotyczące likwidacji wcześniejszych emerytur rolniczych oraz zasad przyznawania od stycznia 2013 r. emerytur rolniczych, w tym emerytur częściowych i okresowych. Zamieszczamy tu także interesujący tekst związany z kształtowaniem postaw przedsiębiorczych młodzieży wiejskiej, które to postawy – zdaniem autora artykułu – są szansą młodzieży na aktywne uczestnictwo w życiu społeczno-gospodarczym w warunkach globalizacji.

Dział wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poświęcony jest omówieniu stanu i perspektyw rozwoju agroturystyki w obwodzie połtawskim na Ukrainie. Autorki opisują walory obwodu połtawskiego i możliwości rozszerzenia działalności agroturystycznej w oparciu o doświadczenia polskie.

Tradycyjnie, bieżący numer periodyka *Więś i Doradztwo* zawiera teksty związane z ekologią i ochroną krajobrazu. W dziale technologia produkcji znajdziemy interesujący artykuł będący zbiorem porad odnośnie wartości odmian grusz i jabłoni do nasadzeń w ogrodach przydomowych. Prezentujemy także cele realizowanego w ramach 7 Programu Ramowego projektu badawczego związanego z perspektywami wsparcia doradczego rolników w krajach Unii Europejskiej (w projekcie tym uczestniczy m.in. Uniwersytet Rolniczy w Krakowie).

Ważną informacją i zaszczytem dla Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego jest przyznanie przewodniczącemu Rady Stowarzyszenia Profesorowi Kazimierzowi Kosiniakowi-Kamyszowi tytułu doktora honoris causa i członkostwa Akademii Nauk Szkolnictwa Wyższego Ukrainy. Gratulujemy Profesorowi tego zaszczytu!

Zarząd i Rada MSDR

REDAGUJE ZARZĄD
MAŁOPOLSKIEGO STOWARZYSZENIA
DORADZTWA ROLNICZEGO
oraz
ZAKŁAD ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH I DORADZTWA,
INSTYTUT EKONOMICZNO-SPOŁECZNY,
UNIwersytet Rolniczy
IM. HUGONA KOŁŁĄTAJA W KRAKOWIE

PREZES ZARZĄDU MSDR: dr hab. inż. Józef Kania, prof. UR
REDAKTOR ODPOWIEDZIALNY: dr inż. Krystyna Vinohradnik
31-121 Kraków, ul. Czysta 21
tel. 12 662 43 31, fax 12 633 15 61
e-mail: zdr@ur.krakow.pl; www.msdr.edu.pl
Skład oraz zdjęcia na okładce: mgr Agnieszka Tworzyk (Zakład Rozwoju Obszarów Wiejskich i Doradztwa, Instytut Ekonomiczno-Społeczny)

- ✓ Szukaj mądrych przyjaciół i ludzi nietoksycznych, aby wzajemnie wymieniać się mądrością, dobrocią i szczęściem;
- ✓ Aby zostać milionerem, odkładaj i inwestuj na różnych lokatach długoterminowych zawsze co najmniej 10% tego, co zarabiasz;
- ✓ Jeśli chcesz być bogaty zmniejszaj swoje potrzeby, a jednocześnie zwiększaj wysiłki na rzecz ich spełnienia;
- ✓ Pokonuj wszelkie trudności i przeciwności, bo komu nic nie jest za trudne, temu wszystko się udaje;
- ✓ Dbaj o zdrowie ciała i duszy, pamiętając, że najlepszymi lekarzami na świecie są: Doktor Dieta, Doktor Ruch i Doktor Dobry Humor, bo bez zdrowia wszystkie dążenia do sukcesu będą tylko pustymi i bezsilnymi gestami.

Bibliografia

Bieniok H., 2007. *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych młodzieży w rodzinie, szkole i uczelni [w:] Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna. Pod red. P. Wachowiaka, M. Dąbrowskiego i B. Majewskiego. Wyd. Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa.*

Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania, 2002. Praca zbiorowa pod red. nauk. B. Liberskiej, PWE, Warszawa.

Griffin R.W., 1996. *Podstawy zarządzania organizacjami. PWN, Warszawa.*

Kotarbiński T., 1965. *Traktat o dobrej robocie. Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków.*

Koźmiński A.K., 2004. *Zarządzanie w warunkach niepewności. PWN, Warszawa.*

Kwiatkowski S., 2000. *Przedsiębiorczość intelektualna. PWN, Warszawa.*

Milewski R., Kwiatkowski E., 2006. *Podstawy ekonomii. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.*

Piasecki R., 2003. *Rozwój gospodarczy a globalizacja. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.*

Stevenson H.H., Roberts M.J., Grousebeck H.J., 1989. *New Business Ventures and the Entrepreneur. Irwin Homewood.*

dr hab. inż. Józef Kania, prof. UR
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Instytut Ekonomiczno-Społeczny
Zakład Rozwoju Obszarów Wiejskich i Doradztwa

Krystyna Vinogradnik

Doradztwo rolnicze w realizacji WPR 2014-2020

Informacja o projekcie „Perspektywy wspierania rolników: Usługi doradcze w europejskich systemach AKIS” (PRO-AKIS)

Rozwój gospodarczy oparty na innowacjach, zrównoważonym rozwoju oraz społecznej i terytorialnej integracji postrzega rolnictwo jako obiecujący sektor z uwagi na jego różnorodność strukturalną i wysoką jakość produktów. W polityce rolnej nowego okresu programowania (WPR 2014-2020) są następujące cele:

- zagwarantowanie bezpieczeństwa żywności poprzez rentowne gospodarstwa,
- zapewnienie konkurencji innych praktyk, przyjaznych dla środowiska i zmian klimatycznych,
- poszanowanie różnic regionalnych w sposób zrównoważony terytorialnie.

Sukces realizacji celów WPR w dużej mierze zależy od rolnictwa i rolników, ich umiejętności gospodarowania i rozwiązywania złożonych problemów, podejmowania wyzwań, których źródło tkwi w samych gospodarstwach rolnych i domowych oraz wyzwań jakie stawia otoczenie. Wiąże się to z aktywnym poszukiwaniem informacji, poszerzaniem wiedzy, doskonaleniem umiejętności celem dostosowania dotychczasowych praktyk do nowych oczekiwań społecznych. To z kolei wymaga sprawnie działającego systemu transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie (AKIS). Jednym z ważnych ogniw tego systemu jest doradztwo rolnicze.

Systemy AKIS istniejące w krajach członkowskich Unii Europejskiej nie są zunifikowane. Na ich kształtowanie się i w konsekwencji różnorodność wpływały zarówno uwarunkowania polityczne (w tym polityka rolna danego kraju), uwarunkowania historyczne, kulturowe, społeczne, systemy gospodarcze (w tym formy własności rolnej), struktury zarządzania doradztwem i struktury organizacyjne instytucji i organizacji doradczych, czy wreszcie źródła finansowania usług doradczych.

Do realizacji założonych celów WPR w kolejnym okresie niezbędne jest sprawne funkcjonowanie systemów AKIS. Jak dotąd wykonano kilka znaczących analiz zarówno w Polsce, jak i na forum Unii Europejskiej. Zarówno w raporcie [Foresight Report Executive Summary, 2011], jak w dyskusji w Komisji Europejskiej zwraca się uwagę, iż przed podjęciem ostatecznej decyzji co do kierunków i celów szczegółowych polityki rolnej należy rozważyć trzy możliwe scenariusze. Każdy z tych scenariuszy zawiera komponent związany z ewolucją AKIS, a mianowicie:

- 1) scenariusz dostosowujący, który przewiduje stopniowe lecz nie fundamentalne zmiany w WPR i pozostawienie AKIS bez zmian,
- 2) scenariusz integrujący, który zakłada zarówno doskonalenie celów i restrukturyzację WPR jak i wzmocnienie powiązań nauki i innowacji w formie programowej,
- 3) scenariusz reorganizacyjny, który przewiduje zredukowanie politycznej interwencji w problemy środowiska i zaprzestanie wspierania doradztwa i innowacji przez WPR.

Te trzy scenariusze oznaczają, iż należy wziąć pod uwagę trzy różne koncepcje rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich i stosowne do tego instrumenty polityki interwencyjnej. Co więcej, te trzy scenariusze w różny sposób wpływają na funkcjonowanie w przyszłości systemu AKIS, różny też będzie zakres transferu wiedzy i informacji do i od gremiów politycznych. W przypadku pierwszego i trzeciego scenariusza – oba te scenariusze wymagają niewielkich dodatkowych informacji. Jednakże, w przypadku drugiego scenariusza celem WPR jest budowa nowego europejskiego systemu innowacji rolniczych. Dlatego też do oceny i doskonalenia funkcjonowania istniejących komponentów (ogniw) systemu zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym, czy regionalnym, niezbędna jest specyficzna, głęboka wiedza o istniejących w poszczególnych krajach Unii Europejskiej systemach AKIS. Poznanie i dostarczenie tej wiedzy stało się celem projektu PRO AKIS zatytułowanego „**Perspektywy wspierania rolników: Usługi doradcze w europejskich systemach AKIS**” („**Prospects for Farmers' Support: Advisory Services in European AKIS**”), realizowanego w ramach 7 Programu Ramowego, KBBE.2012.14-07: Agricultural Knowledge and Innovation Systems for an inclusive Europe.

Ryc. 1. Logotyp projektu PRO-AKIS

Projekt PRO AKIS realizowany jest przez zespół ekspertów reprezentujących siedem krajów Unii Europejskiej, a mianowicie: Niemcy, Wielką Brytanię, Francję, Portugalię, Polskę, Bułgarię i Danię. Jego celem nadrzędnym jest ocena zasadności zmian przyszłej polityki rolnej, poprzez zbadanie i ocenę sposobów realizacji scenariusza nowej europejskiej polityki wspierania innowacji w sektorze rolnym. Projekt PRO AKIS zbudowany jest na dwóch filarach: (1) Fundamentalnej wiedzy naukowej oraz praktycznego podejścia do oceny systemu AKIS, celem pełnego zrozumienia i dokonania oceny usług doradczych realizowanych w różnorodnych systemach AKIS istniejących w krajach Unii Europejskiej i dojścia na tej podstawie do sensownych wniosków oraz (2) Przeglądzie istniejących systemów AKIS w poszczególnych krajach Unii Europejskiej poprzez inwentaryzację tych systemów, a następnie opracowaniu w jej wyniku obrazu sytuacji, który będzie odzwierciedlał aktualny stan w formie statycznej – instytucjonalne powiązania i wzory interakcji (pamiętać jednak należy, iż realia te stale się zmieniają i rozwijają, innymi słowy w opracowaniu obrazu sytuacji należy wziąć pod uwagę dynamikę działania systemu i czynniki wpływające na tę dynamikę). Stąd ważne jest, aby przy dokonywaniu analizy i ocen mieć na uwadze to co typowe dla AKIS, a więc jego strukturę, funkcje poszczególnych jego ogniw i funkcje jakie pełni AKIS jako całość.

Biorąc pod uwagę powyższe filary projektu, PRO AKIS skupia się na pięciu kluczowych założeniach:

1. W czasie prowadzonych badań łączy naukowe podejście i praktyczne doświadczenie. Poszczególne etapy badań będą się kończyły wymianą wiedzy, informacji i doświadczeń. Wykorzystana zostanie tu specjalnie w tym celu zaplanowana metodyka.
2. Realizacja projektu zapewni kompleksowy przegląd europejskich systemów AKIS kładąc szczególny nacisk na doradztwo. W tym celu wykorzystana zostanie dostępna wiedza z literatury, dokumentów, raportów, sprawozdań i bieżących projektów oraz zaproponowane będą kategorie i koncepcje strukturyzowanych analiz.
3. Badaniom poddana zostanie wybrana problematyka mająca znaczenie pan-europejskie lub regionalne (np. ważne dla centralnej, północnej, czy połud-

dniowej Europy). Problematyka ta dotyczyć będzie przykładowo problemów politycznych, społecznych takich, jak np. dostęp właścicieli drobnych lub niskotowarowych gospodarstw do wiedzy i szkoleń, wzmacnianie skutecznej komunikacji i wymiany informacji między nauką a praktyką oraz warunków i czynników sukcesu innowacji w Europie partnerstwa (EIP).

4. Informacja o realizowanym projekcie i jego wynikach będzie przekazywana za pośrednictwem zintegrowanych środków i metod na każdym jego etapie. Będą to np. warsztaty publiczne otwarte dla zainteresowanych, wyniki badań i wnioski będą dyskutowane z instytucjami międzynarodowymi, interesariuszami, politykami, radami doradztwa etc., przedstawicielami SME, organizacji partnerskich i zawodowych, stowarzyszeń. Działania te mają wspomóc i usprawnić realizację projektu poprzez m.in. wskazywanie tematów do pogłębionej analizy oraz ułatwienia proceduralne w jego wykonywaniu.
5. Efektem projektu będzie nie tylko upowszechnianie jego wyników, ale także dalsza współpraca z przedstawicielami grup docelowych, a przede wszystkim opracowanie rekomendacji dla kreatorów polityki rolnej i potrzeb badawczych związanych z europejską polityką innowacyjności i polityką związaną z doradztwem rolniczym.

Projekt PRO AKIS zbudowany jest z siedmiu części (work packages), które prowadzone są równolegle i wzajemnie się uzupełniają. W ramach WP1 realizowana jest koordynacja projektu i reprezentowanie konsorcjum w Komisji Europejskiej. W pakiecie WP2 – „Doradztwo rolnicze jako ogniwo AKIS – debata międzynarodowa” dokonywany jest przegląd literatury w poszczególnych krajach Unii Europejskiej związanej z tematyką doradczą celem lepszego zrozumienia warunków kształtujących pluralistyczne podejście do usług doradczych i działania systemu AKIS. Kluczowe wyniki tego pakietu będą wykorzystane przy tworzeniu ram i struktury badań inwentaryzacyjnych (realizowanych w pakiecie WP3), a także zostaną wykorzystane jako wskazówki dla wszechstronnej oceny systemu (realizowanej w pakiecie WP5). W pakiecie WP3 – „AKIS w Unii Europejskiej – Badania inwentaryzacyjne” dokonywana jest inwentaryzacja i charakterystyka organizacji wchodzących w skład AKIS w 27 krajach Unii Europejskiej oraz ocena sprawności działania całego systemu AKIS. Ocenie podlega działalność instytucji i organizacji pracujących dla rolnictwa i rozwoju wsi (w tym organizacji doradczych) ich powiązań formalnych i nieformalnych. Efektem tego pakietu będą m.in. rekomendacje dotyczące doskonalenia systemu AKIS. Wyniki badań zrealizowane w ramach WP3 będą wykorzystane we wszechstronnej ocenie systemu dokonywanej w ramach pakietu WP5. W pakiecie WP4 – „Podstawy AKIS – skupiając się na systemie transferu wiedzy” badaniami podlegają studia przypadków prezentujące za-

kres usług doradczych i ich wysokiej użyteczności dla klienta doradztwa oraz dla realizacji polityki rolnej. Głównym celem tych studiów jest dogłębne zrozumienie specyfiki AKIS w zakresie transferu wiedzy i innowacji oraz wzajemnych interakcji poszczególnych ogniw systemu. Efektem realizacji WP4 będzie bogaty obraz typowych dla danego kraju/regionu struktur i procedur doradczych opierający się o empiryczne, różnorodne przypadki w Unii Europejskiej. Wyniki te zostaną przedstawione do dyskusji Międzynarodowej Radzie Interesariuszy i Polityki Doradczej (WP5), a także będą wskazówką w określeniu potrzeb przyszłych badań i zawierać będą rekomendacje dla kreatorów polityki rolnej (WP7). Interaktywne i zintegrowane podejście projektu PRO AKIS jest zakotwiczone w WP5 – „AKIS w wieloaspektowej perspektywie – komentarze i oceny”, gdzie we współpracy naukowców z praktykami, interesariuszami, polityką wobec doradztwa itp. zostanie dokonana ocena istniejącego AKIS w oparciu o określoną wcześniej metodykę oceny, oraz zbudowany nowy lub udoskonalony system AKIS. Realizacji celu WP5 posłużą wyniki badań i wnioski uzyskane w pakietach WP3 i WP4. Efektem tego pakietu powinna być: wyraźna integracja perspektyw interesariuszy AKIS, refleksja nad właściwością metod zastosowanych do oceny działania AKIS i wkład do interaktywnego i integracyjnego podejścia do współpracy ogniw tworzących AKIS. Pakiet WP6 – „Upowszechnianie” zapewnia pełną informację o bieżących działaniach w realizacji projektu, zarówno wewnętrzną (konsorcjum), jak i zewnętrzną (informacja interesariuszy zewnętrznych oraz innych podmiotów i szerokiej publiczności) za pośrednictwem różnych kanałów komunikacji. Pakiet WP 7 – „Zalecenia dla polityki ” będzie zawierał sugestie dotyczące dostosowania i doskonalenia polityki Unii Europejskiej dotyczącej z jednej strony rozwoju obszarów wiejskich, a z drugiej strony rekomendacje wpływające z wniosków wynikających z badań prowadzonych w ramach pakietów WP2, WP3 i WP4. Równolegle, określone zostaną obszary badań, które powinny zostać podjęte, tematyka programów edukacyjnych oraz określone zostaną cele i tematy badawcze, które są istotne w rozwoju europejskiego systemu innowacji.

Realizacja projektu została zaplanowana do końca czerwca 2015 roku. Obecnie najważniejszymi elementami realizowanego projektu są przygotowywane kwestionariusze do badań systemów AKIS w 27 krajach Unii Europejskiej. Pierwszych interesujących wyników badań spodziewamy się jesienią 2013 r. O tych wynikach będziemy Państwa informować na forum periodyku *Więś i Doradztwo*.

dr inż. Krystyna Vinogradnik
 Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
 Instytut Ekonomiczno-Społeczny
 Zakład Rozwoju Obszarów Wiejskich i Doradztwa